

ความสุขของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาตรัง เขต 1
Happiness of School Personnel under Trang Primary Educational
Service Area Office 1

¹ธัญเรศ คงอินทร์ Tunyarese Kong-in

²อริสรา บุญรัตน์ Alisara Boonrat

^{1,2}คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

^{1,2}Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University

¹Corresponding author, e-mail: Tunyarese.kon051@hu.ac.th

Received December 21, 2024; Revised December 24, 2024; Accepted: January 23, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาความสุขของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 2) เพื่อเปรียบเทียบความสุขของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ที่มีเพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และขนาดสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 309 คน ที่ได้จากการกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของยามานะ และทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ จากนั้นจึงสุ่มอย่างง่ายโดยการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 43 ข้อ และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .909 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาความสุขของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 มีระดับความคิดเห็นต่อความสุขในสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีจรรยาบรรณ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดและด้านมีสุขภาพดีมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) ความสุขของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 บุคลากรที่มีเพศต่างกันมีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 บุคลากรที่มีตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงานและขนาดศึกษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: ความสุข; บุคลากรในสถานศึกษา; ประถมศึกษา; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา; ตรัง

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the level happiness of school personnel under Trang primary educational service area office 1, 2) to compare the happiness of school personnel under Trang primary educational service area office 1 based on gender, position, education level, work experience, and size of the educational. The sample used in this research was of 309 personnel under Trang primary educational service area office 1 in the academic year 2024. They were obtained by determining sample size using Yamane's calculation formula and doing stratified random sampling followed by simple random sampling by drawing lots. The instrument used was a 5-level rating scale questionnaire with 43 questions. The reliability of the entire questionnaire was equal to .909. The data were analyzed using a software to percentages, mean, standard deviation, t-test and F-test. The research results revealed that 1) The innovative happiness of school personnel under Trang primary educational service area office 1. Was at a high level. When considering each aspect, it was found that happy ethics had the highest average and happy health had the lowest average. 2) Overall, the happiness of school personnel under Trang primary educational service area office 1. Personnel of different genders showed a statistically significant difference at the .05 level. Personnel with different positions, educational qualifications, work experience and school size were not different in overall.

Keywords: Happiness; Education personnel; Primary education; Educational service area office; Trang

บทนำ

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร ซึ่งเผยแพร่โดย กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้พระราชทานให้แก่ นักวิชาการสุขภาพจิต อาจารย์จากมหาวิทยาลัย และผู้ทรงคุณวุฒิ จากสถาบันต่างๆ ที่ได้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ วัน อังคารที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2520 ไว้ว่า “สุขภาพจิตและสุขภาพกายนั้น พูดยได้ว่าสุขภาพจิตสำคัญกว่าสุขภาพกายด้วยซ้ำ เพราะว่าคนไหนที่ร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงแต่จิตใจฟั่นเฟือนไม่ได้เรื่อง นั้น ถ้าทำอะไรก็จะยุ่งกันไม่ได้ กายที่แข็งแรงนั้นก็จะเป็นประโยชน์ต่อ ตนเองหรือสังคมอย่างไร ส่วนคนที่สุขภาพกายไม่สู้จะแข็งแรงแต่สุขภาพจิตดี หมายความว่าจิตใจดี รู้จักจิตใจของตัวเอง และรู้จักปฏิบัติให้ถูกต้อง ย่อมเป็น ประโยชน์ต่อตัวเองมาก และเป็นประโยชน์ต่อสังคมได้มาก ในที่สุดสุขภาพจิตที่ดีก็อาจจะพามาซึ่งสุขภาพทางกายได้ หรือถ้าสุขภาพกายไม่ดีนัก ก็ไม่ต้องถือว่าเป็นของสำคัญ”

ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่ได้ระบุในด้านการพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ โดยได้มีการระบุถึงปัจจัยพื้นฐานของตัวบุคคลที่ส่งผลให้สังคมเกิด

ความอยู่เย็นเป็นสุขออกเป็น 3 องค์ประกอบ ที่มีความเชื่อมโยงกันอย่างบูรณาการ ได้แก่ สุขภาพกายดี สุขภาพจิตดี และสติปัญญาดี นอกจากนี้ยังมีพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ที่เป็นธรรมนูญ สุขภาพของประเทศไทยที่มีผลบังคับใช้อย่างเป็นทางการ เพื่อให้คนไทยมีสุขภาพที่สมบูรณ์ครบทั้ง 4 มิติ ได้แก่ มีสุขภาพกายที่แข็งแรง สุขภาพจิตดีมีคุณธรรม มีปัญหาในการสร้างภูมิคุ้มกัน และอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข อันจะส่งผลให้ประชาชนมีความสุขในการดำเนินชีวิตของตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม นอกจากนั้นแล้ว สุขภาพยังเป็นอีกหนึ่งในเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศไทย ซึ่งปรากฏขึ้นครั้งแรกในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ช่วยให้คนไทยในประเทศมีความสุข จนกระทั่งถึง สำนักคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ได้กล่าวไว้ในหลักการสำคัญของแผนฯ ว่า เพื่อให้ทุกคนในสังคมได้ดำเนินชีวิตที่ดีมีความสุข โดยการมุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาพที่ดีสำหรับคนไทย โดยการยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา การพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพ ในการพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งความสุขนั้นสอดคล้อง แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2569 มีกรอบแนวคิดตามแผนการศึกษาชาติโดยมีวิสัยทัศน์ ให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข (สำนักคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2559)

สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 ในปัจจุบันการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านการทำงาน การแข่งขัน จึงส่งผลต่อการดำเนินชีวิตมีค่านิยมที่เปลี่ยนไป สิ่งแวดล้อมและสุขภาพล้วนส่งผลต่อสภาพจิตใจและความเครียดหรือความสุขในการดำเนินชีวิต ซึ่งความสุขเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตเริ่มตั้งแต่ความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ได้แก่ ปัจจัย 4 อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ซึ่งในชีวิตประจำวันเมื่อกระแสวัตถุนิยมเข้ามา ความต้องการปัจจัยพื้นฐานเริ่มเปลี่ยนไป จากการทำงานเพื่อให้ได้ค่าตอบแทนที่สนองความต้องการจำเป็นตามวัตถุนิยม ทำให้เกิดปัจจัย ที่ 5 ปัจจัยที่ 6 ตามมา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานรับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานครอบคลุม 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองตรัง อำเภอย่านตาขาว อำเภอปะเหลียน อำเภอนาโยง อำเภอหาดสำราญ มีโรงเรียนในความรับผิดชอบจำนวน 132 โรงเรียน มีจำนวนข้าราชการครูและบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 จำแนกตามเกณฑ์ ก.ค.ศ มีจำนวนทั้งหมด 1,597 คน จากการศึกษาที่ผ่านมาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ให้เห็นถึงความสำคัญของสุขภาพกายและสุขภาพจิตในการพัฒนาบุคลากรให้ทำงานอย่างมีความสุขมากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2569 โดยมีวิสัยทัศน์ ให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความสุขของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาปรับปรุง แก้ไขและเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการ สามารถส่งผลให้บุคลากรรู้สึกภูมิใจต่อ

องค์กร มีความรักในการทำงาน มีความห่วงใย ความเอื้ออาทรและมีความศรัทธาต่อองค์กรในสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุขยิ่งขึ้นไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความสุขของบุคลากรในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1

2. เพื่อเปรียบเทียบความสุขของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ที่มีเพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ มีวิธีการดำเนินการโดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง บุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ปี พ.ศ.2567 จำนวน 1,597 คน 132 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรในสถานศึกษา จำนวน 309 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ความสุขของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสำรวจรายการ (Check - list) เพื่อทราบถึงตัวแปรที่กำหนดในการศึกษา คือ เพศ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และขนาดสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความสุขของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ความสุขของบุคลากรในสถานศึกษา 9 ด้าน รวม 43 ข้อ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสุขเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถาม ผู้วิจัยพัฒนาการสร้างแบบสอบถามมาจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ สสส. (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2552)

3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเรียบร้อยแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษา พิจารณาตรวจสอบโครงสร้างคำถาม แล้วนำข้อเสนอแนะมาดำเนินการปรับปรุงแก้ไข

4. นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน แล้วนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่า .909

6. นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความสมบูรณ์อีกครั้งก่อนนำไปใช้จริง แล้วนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้ว ไปเก็บข้อมูลจากสถานศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1

การเก็บรวบรวมข้อมูลนี้ ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยจากภาควิชา การบริหาร การศึกษา ไปยังผู้อำนวยการ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง แล้วประสานกับผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ผ่านหนังสือราชการไปยังโรงเรียน เพื่อขอความอนุเคราะห์ดำเนินการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างแบบสอบถาม ผ่าน QR code แบบสอบถาม ออนไลน์ ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องของการตอบแบบสอบถาม แล้วนำไปวิเคราะห์ทางสถิติและสรุปผลตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และขนาดสถานศึกษา โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)
2. วิเคราะห์ข้อมูลความสุขของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ทั้ง 9 ด้านแล้วแปรผล โดยใช้เกณฑ์ปรับตามแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว แบ่งคะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด (บุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว, 2553)
3. เปรียบเทียบความคิดเห็นของความสุขของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา โดยใช้สถิติทดสอบทีแบบเป็นอิสระต่อกัน
4. เปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 จำแนก ตามตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา โดยใช้สถิติทดสอบเอฟ (F-test) แบบวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

ผลการวิจัย

1. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 216 คน คิดเป็นร้อยละ 69.90 เพศชาย จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 30.10 ส่วนใหญ่จะเป็นตำแหน่งครู จำนวน 235 คน คิดเป็นร้อยละ 70.10 รองลงมาตำแหน่งผู้อำนวยการ จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 15.80 และตำแหน่งรองผู้อำนวยการ จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 6.30 ส่วนใหญ่วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 213 คน คิดเป็นร้อยละ 68.90 และวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 31.10 ประสบการณ์การทำงานส่วนใหญ่ ตั้งแต่ 5-10 ปี จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 57.90 รองลงมาทำงานมากกว่า 10 ปี จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 31.70 และน้อยกว่า 5 ปี จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 10.40 การทำงานในสถานศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นขนาดกลางจำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ

ละ 45.36 รองลงมาขนาดเล็กร้อยละ 32 คน คิดเป็นร้อยละ 29.90 และทำงานในสถานศึกษาขนาดใหญ่จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 24.74 จึงแสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความสุขของบุคลากรในสถานศึกษา

(n=309)

ความสุขของบุคลากรในสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. มีสุขภาพดี (Happy Body)	2.99	0.48	ปานกลาง
2. มีน้ำใจงาม (Happy Heart)	4.64	0.35	มากที่สุด
3. การผ่อนคลาย (Happy Relax)	3.93	0.44	มาก
4. การหาความรู้ (Happy Brain)	4.34	0.44	มาก
5. มีจรรยาบรรณ (Happy Ethics)	4.81	0.32	มากที่สุด
6. การใช้เงินเป็น (Happy Money)	3.52	0.72	มาก
7. มีครอบครัวที่ดี (Happy Family)	4.20	0.70	มาก
8. มีสังคมที่มีความสุข (Happy Society)	4.24	0.51	มาก
9. การงานดี (Happy Work-life)	4.39	0.51	มาก
รวม	4.22	0.13	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นความสุขของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.22) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ข้อ 5 ด้านมีจรรยาบรรณ (Happy Ethics) ($\bar{X}$ =4.81) รองลงมาคือข้อ 2 ด้านมีน้ำใจงาม (Happy Heart) ($\bar{X}$ = 4.64) และข้อ 9 ด้านการงานดี (Happy Work-life) ($\bar{X}$ = 4.39) ตามลำดับ และด้านที่ 1 มีสุขภาพดี (Happy Body) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความสุขของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรังเขต 1 ที่มีเพศต่างกัน มีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมแตกต่างกันมีนัยสำคัญ ส่วนตำแหน่ง ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงานและขนาดสถานศึกษา โดยจะแสดงเป็นค่าเฉลี่ยในภาพรวมจำแนกตามตัวแปร ดังปรากฏในตารางที่ 2 – ตารางที่ 6 ดังนี้

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบระดับความสุขของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 จำแนกในภาพรวมตามตัวแปรตำแหน่ง โดยการวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA)

(n=309)

ด้าน	ความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	2	.015	.008	.119	.888
	ภายในกลุ่ม	306	19.87	.065		
	รวม	308	19.89			

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสุขของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาตรัง เขต 1 ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อความสุขของบุคลากรในสถานศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความสุขของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ในภาพรวมจำแนกตามตัวแปรวุฒิการศึกษา

(n=309)

ความสุขของบุคลากรใน สถานศึกษา	วุฒิการศึกษา				t	p
	ปริญญาตรี		สูงกว่า ปริญญาตรี			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
ภาพรวม	4.12	.25	4.11	.27	.59	.098

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสุขของบุคลากร ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาตรัง เขต 1 ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบระดับความสุขของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 จำแนกในภาพรวมตามตัวแปรประสบการณ์การทำงานต่างกันโดย การวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) จำแนกภาพรวมและรายด้าน

(n=309)

ด้าน	ความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	1	.027	.027	.415	.520
	ภายในกลุ่ม	307	19.858	.065		
	รวม	308	19.885			

จากตารางที่ 4 เมื่อเปรียบเทียบตามความคิดเห็นของบุคลากรในสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นใน ภาพรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบระดับความสุขของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 จำแนกในภาพรวมตามตัวแปรขนาดสถานศึกษา โดยการวิเคราะห์ ค่าความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA)

(n=309)

ด้าน	ความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	2	.153	.076	1.183	.308
	ภายในกลุ่ม	306	19.73	.064		
	รวม	308	19.885			

จากตารางที่ 5 ความสุขของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาตรัง เขต 1 ที่ปฏิบัติงานในขนาดสถานศึกษาต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อความสุขของบุคลากรในสถานศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ความสุขของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ข้อ 5 ด้านมีจรรยาบรรณ รองลงมาคือข้อ 2 ด้านมีน้ำใจงาม และข้อ 9 ด้านการงานดี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของภรณ์ทิพย์ ทองวิเศษ ได้ทำการศึกษา เรื่อง ศึกษาความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานครเขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านรู้รักการเรียนรู้ ด้านมีน้ำใจงาม ด้านมีสังคมที่มีความสุข ด้านมีคุณธรรม ด้านสุขภาพดี ด้านมีครอบครัวดี ด้านใช้เงินเป็น และด้านการ ผ่อนคลาย (ภรณ์ทิพย์ ทองวิเศษ, 2567)

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับความสุขของบุคลากรในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 จำแนกตามตัวแปรเพศ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา ดังนี้

2.1 ความสุขของบุคลากรในสถานศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรังเขต 1 ที่มีเพศต่างกันมีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และรายด้านพบว่าการใช้เงินเป็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การที่ผลวิจัยแสดงถึงความแตกต่างนี้อาจอธิบายได้ว่า เพศมีอิทธิพลต่อการรับรู้เกี่ยวกับการจัดการเงินและการบริหารทรัพยากรส่วนบุคคลในลักษณะที่ต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่เคยศึกษาเกี่ยวกับความแตกต่างทางเพศในการจัดการเงินและการตัดสินใจทางการเงินในบริบทต่างๆ ซึ่งส่งผลต่อระดับความสุขในมิติของการใช้จ่ายเงิน ดังนั้น ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่คำนึงถึงความแตกต่างทางเพศในการจัดการทรัพยากรส่วนบุคคลอาจช่วยส่งเสริมความสุขและความพึงพอใจของบุคลากรในสถานศึกษาได้มากขึ้น โดยเฉพาะการให้ความรู้และการสนับสนุนด้านการเงินที่สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละเพศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจันทร์จิรา ศรีสว่าง ได้ศึกษาแรงจูงใจในการทำงานที่มีผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรในหน่วยงานกระบวนการยุติธรรมจังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า การทำงานจำแนกตามตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน พบว่า เพศ และระดับการศึกษาที่แตกต่างกันส่งผลต่อความสุขในการทำงานที่แตกต่างกัน (จันทร์จิรา ศรีสว่าง, 2561)

2.2 ความสุขของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อความสุขของบุคลากรในสถานศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่สอดคล้องกับผลการวิจัยของวัชรณรงค์ฤทธิเดช ศึกษาเรื่องการศึกษาความสุขในการทำงานของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยรามคำแหง ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีระดับการ

การศึกษาแตกต่างกัน มีความสุขในการทำงานโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่าความสุขในสถานศึกษาไม่ขึ้นอยู่กับตำแหน่งงาน ไม่ว่าบุคลากรจะอยู่ในตำแหน่งใด ต่างก็มีระดับความสุขโดยรวมที่ไม่ต่างกันอาจสะท้อนถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในสถานศึกษา เป็นปัจจัยร่วมกันที่ทุกคนในองค์กรรับรู้ บ่งบอกถึงวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความเป็นหนึ่งเดียวกันมีการเข้าถึงทรัพยากร การสนับสนุน และโอกาสในการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน (วัชระ ณรงค์ฤทธิเดช, 2560)

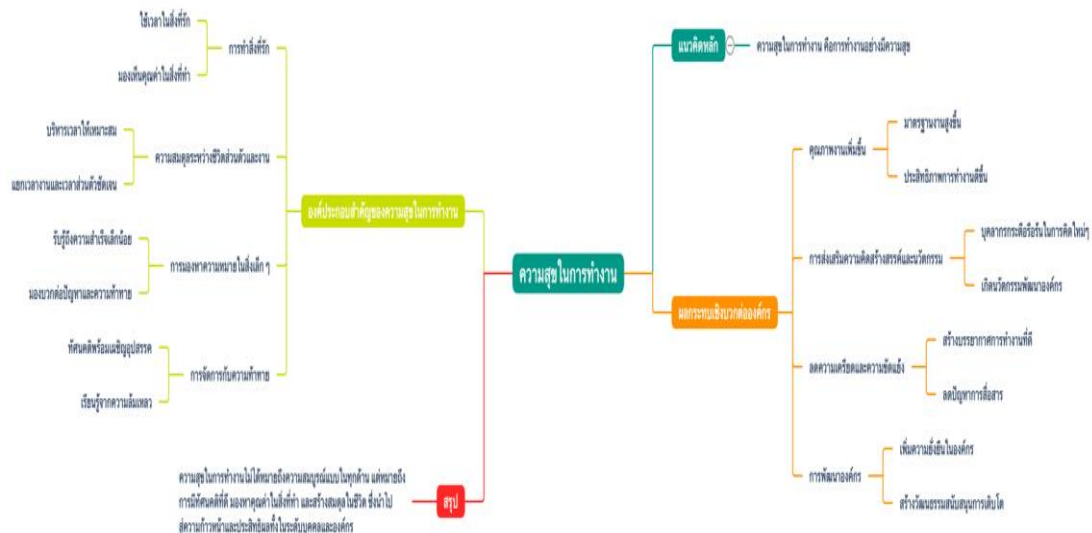
2.3 ความสุขของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และรายด้านพบว่าด้านคุณธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้แต่สอดคล้องกับผลการวิจัยของวัชระ ณรงค์ฤทธิเดช ศึกษาเรื่องการศึกษาความสุขในการทำงานของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่า บุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความสุขในการทำงานโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งอาจสะท้อนถึงการรับรู้ความสุขที่เกิดจากปัจจัยหลักที่มีความสำคัญและมีลักษณะคล้ายคลึงกันสำหรับทุกระดับวุฒิการศึกษา อาจมีหลายปัจจัยที่ทำให้ครูที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นที่สูงกว่า ส่วนวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีอาจมีความรับผิดชอบที่สูงขึ้นหรือมีบทบาทที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งอาจนำไปสู่ความเครียดหรือความรู้สึกของความรับผิดชอบที่มากขึ้น ส่งผลให้ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในแง่ของความสุขต่ำกว่าครูที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี และแสดงให้เห็นว่าบุคลากรที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีอาจมีความคาดหวังที่เรียบง่ายกว่าในการปฏิบัติงานและการประยุกต์ใช้หลักคุณธรรมในสถานศึกษา อาจพอใจในระดับของการทำงานที่มีความยืดหยุ่นและไม่ต้องเผชิญกับความซับซ้อนหรือความท้าทายที่มากนัก (วัชระ ณรงค์ฤทธิเดช, 2560)

2.4 ความสุขของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านความสุขอาจไม่ได้ขึ้นอยู่กับอายุงานหรือประสบการณ์โดยตรง อาจขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในของบุคลากร เช่น ความพึงพอใจในงาน ความมุ่งมั่นในการพัฒนานักเรียน และความสำเร็จในบทบาทหน้าที่ ที่ช่วยสร้างความพึงพอใจในงานได้อย่างเท่าเทียม บุคลากรในสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์มากหรือน้อย มักจะมีการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและวิธีการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของภรณ์ทิพย์ ทองวิเศษ ได้ทำการศึกษาเรื่อง ศึกษาความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน (ภรณ์ทิพย์ ทองวิเศษ, 2567)

องค์ความรู้ใหม่

ความสุขในการทำงาน คือการทำงานอย่างมีความสุข การทำงานที่มีความสุข คือการที่เราใช้เวลาในแต่ละวันทำสิ่งที่เรารักหรือมองเห็นคุณค่าในสิ่งที่ทำ พร้อมทั้งมีความสุขระหว่างชีวิตส่วนตัวและงาน การมีความสุขในการทำงานไม่ได้หมายความว่าทุกอย่างจะต้องสมบูรณ์แบบ แต่คือการมอง

หาความหมายในสิ่งเล็กๆ และจัดการกับความท้าทายด้วยใจที่พร้อมการสร้างความสุขในการทำงาน ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่ง ที่จะทำให้การบริหารองค์กรเป็นไปได้อย่างราบรื่น หากคนในองค์กรมีความสุขจะสามารถเพิ่มคุณภาพของงานได้อย่างดี ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมขึ้น ลดความเครียดและความขัดแย้งในองค์กร ซึ่งทำให้องค์กรเจริญก้าวหน้าและพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังภาพที่ 1

ภาพประกอบ 1 แผนภูมิความสุขในการทำงาน

บทสรุป

บุคลากรในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 มีระดับความคิดเห็นต่อความสุขในสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบความสุขของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมและรายด้านใช้เงินเป็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำแนกตามตำแหน่ง ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และรายด้าน พบว่า ด้านคุณธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำแนกตามประสบการณ์โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จำแนกตามขนาดสถานศึกษาโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และรายด้านพบว่าด้านมีสุขภาพดีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านสุขภาพดี ควรมีการพัฒนาโครงการหรือกิจกรรมที่เน้นการดูแลสุขภาพกายและจิตใจของบุคลากรในสถานศึกษา เช่น โครงการส่งเสริมการออกกำลังกาย การดูแลสุขภาพ การจัดเวลาพักผ่อนให้เหมาะสม หรือการลดภาระงานที่เกินความสามารถ ส่งเสริมความตระหนักถึงความสำคัญของสุขภาพทั้งในระดับบุคลากรและผู้บริหาร เพื่อให้การดูแลสุขภาพของบุคลากรเป็นสิ่งที่ได้รับความสำคัญมากขึ้น

2. ด้านตำแหน่งไม่ควรเน้นพัฒนาหรือสนับสนุนเฉพาะบุคลากรในสถานศึกษาในตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง แต่ควรเน้นการสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความสุขและความพึงพอใจให้กับบุคลากรทุกตำแหน่งอย่างเท่าเทียมกัน

3. ด้านการใช้เงินควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษา มีความรู้เกี่ยวกับการบริหารการเงินส่วนบุคคล การจัดกิจกรรมให้ความรู้ในการจัดการหนี้สินของตนเอง และสนับสนุนให้มีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย

4. ด้านคุณธรรม ควรมีการพัฒนานโยบายหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมให้สอดคล้องกับความต้องการและมุมมองของบุคลากรในสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ต่างกัน เพื่อให้ทุกคนรู้สึกมีส่วนร่วมและมีความพึงพอใจไปในทิศทางเดียวกัน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรทำการศึกษาถึงปัจจัยที่อาจส่งผลต่อความสุขของบุคลากรในสถานศึกษา เช่น นโยบายด้านสวัสดิการ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร การสนับสนุนจากผู้บริหาร โอกาสในการพัฒนาอาชีพ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการยอมรับทางสังคมในองค์กร เป็นต้น

2. ควรทำการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าว โดยทำการเปรียบเทียบกับสำนักงานเขตพื้นที่อื่น เพื่อได้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุข ความแตกต่างระดับความสุขในการทำงานของบุคลากร เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนาให้บุคลากรมีความสุขในการทำงาน และเกิดความสุขในองค์กรมากยิ่งขึ้น

3. ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความสุขในการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มากขึ้น โดยใช้การ สัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group)

เอกสารอ้างอิง

- จันทร์จิรา ศรีสว่าง. (2561). แรงจูงใจในการทำงานที่มีผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรในหน่วยงานกระบวนการยุติธรรมจังหวัดสงขลา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว. (2553). การอ้างอิงประชากรเพื่อใช้เครื่องมือแบบมาตรฐาน ประมวลค่ากับกลุ่มตัวอย่าง. วารสารการวัดผลการศึกษา มศว.มหาสารคาม, 3(1): 22-25.
- ภรณ์ทิพย์ ทองวิเศษ. (2567). ความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- วัชร ณรงค์ฤทธิเดช. (2560). การศึกษาความสุขในการทำงานของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยรามคำแหง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2552). มาสร้างองค์กรแห่งความสุขกันเถอะ. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- สำนักคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานয়รัฐมนตรี. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). สืบค้นข้อมูลเมื่อ 6 สิงหาคม 2566 จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2579)*. กรุงเทพฯ: พรินทวนกราฟฟิค.

